

XIV. 7514 - 1944. vi. 20. - negys - riigalepelt;
XV. 8541 - 1947. xi. 7. - kileles - rylts;
8.666 - 1948. ii. 10 - negys - rylts;
XVI. 8890 - .. vi. 30. - kirkkuehi - rylts.

Elpogatum! Kujun

Vabariik, 1948 juun. 23

Arstid!
Kõrgajambol! Eluõige
1948 juun. 24.

Y. K. K.

Arstid, Riigis; 1948. vi. 4.

Arstid: 1.016 / 1947-48.

Exp. 1948. vii. 2.

A DEBRECENI M.

TUDOMÁNYTUDJÁRSÁG

JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

965.

1947/48. sz. évi.

Értekezés: 1948. évi június 21. n.

Első kiadás:

dr. mélt. tit. Dr. ...

Átvételre kiadom:

Dr. Dezső Gyula

„ Székely István

professzor urat,

Debrecen, 1948. június 21.

[Handwritten signature]
Dr. ...

Házasságjogunk korszerű módosításának
jelentősége.

Jogtudományi doctori értekezés a magyar
magánjog tárgyköréből.

Irta:

Herman József
jogszigorló.

Forrásmunkák:

- 1./ Dr. Simon Antal: A házasság felbontását módosító rendelet. Budapest, 1945.
- 2./ 6800/1945.M.E.sz. rendelet. /Magyar Közlöny 107.szám. 1945. augusztus 22.
- 3./ Dr. Zachár Gyula: A magyar magánjog alaptanai.
- 4./ Dr. Dezső Gyula: A vétkeesség kérdése a házassági bontóperekben.
- 5./ Dr. Alföldy Dezső: A házassági bontóper helyes elintézése. Budapest, 1942.
- 6./ Dr. Szentmiklósi István: A házassági per kézikönyve. Budapest, 1942.

A férfit és a nőt a házassághoz rendszerint érzelmek vezetik. S az érzelem nem engedi érvényesülni a realitást. A házasság előtt álló felek nem tudják tárgyilagosan mérlegelni egymás természetét. Házasságra lépnek tehát boldog reményekkel s amikor eltelik az érzelemmel telített időszak s uralomra jut a józan ítélőképesség, akkor bontakozik ki az adott házasság reális, hétköznapi képe. Akkor dől el, jól választottak-e a házasságra lépett felek. Ha igen, leélhetik boldogságban a harmonikus házaseleltet; ha nem, váljanak el, hiszen elképzelni is borzasztó, hogy a végén egymást már gyűlölő két ember

halálíg egymáshoz legyen láncolva.

Az 1894:XXXI.t.c. /Ht./több mint félévszázados jogszabály. Természetes tehát, hogy a XX. században már nem minden tekintetben helytálló és sok rendelkezése túlhaladott és időszerűtlen. Ilyen, nem a mai korban élő intézkedés, hogy pl. minden esetben ragaszkodik a vétkesség kimondásához. Szerinte a közös megegyezés sem elég ahhoz hogy a házasságot felbonthassák, mert ez nem egyeztethető össze a házasság erkölcsi természetével. Kétségtelen, hogy ezek a mult század felfogását tükrözik vissza, éppen ezért mondható helyesnek az ujabban alkotott házasságjog, amely főleg ebben a vonatkozásban jelent ujitást.

A házassági törvényt az ujjabb rendelkezések nagyban és egészben nem vál-

toztatják meg, az abban felsorolt rendelkezések most is érvényesek. Így érintetlenül maradnak a házasság megkötésére vonatkozó intézkedések, nem változtatták meg a házassági tiltó akadályok, semmiségi és megtámadhatósági okoknak a Ht.-ben lefektetett eseteit sem. A házassági bontóokok körét kitágították, amennyiben a Ht. 76-79.§§-ban felsorolt abszolút bontó okok mellé újabb kettőt konstruáltak. Ezek alapján sokkal könnyebb a házasság felbontása, mint volt a régebbi Ht. alapján. E két új abszolút házassági bontóok: az öt évnél hosszabb különélés és a házasság fennállása alatt keletkezett és már több mint három éve tartó gyógyithatatlan elmebetegség. A 6800/1945.M.E.sz.rendelet 6-7 §§-ban pedig lehetővé teszi a közös megegyezéssel a házasság felbontását ha annak

megkötése óta már legalább két év eltelt. Min-
ezekben az esetekben nagy jelentőségi az, hogy
nem mondanak ki vétkesnek senkit. Az u.n.
zsidótörvények hatályon kívül helyezésével
azoknak a házassági jogot érintő rendelkezései
is érvénytelenné válnak. Ezek a legfontosabb
anyagi természetű rendelkezések.

Ezek a legfontosabb új rendelkezések
a 6800/1945.M.E.sz.rendeletben /R./foglaltat-
nak. Ennek első három §-a a házassági törvény
alapján indított bontóperekben követendő el-
járást módosítja kisebb jelentőségű módon. Az
1.§-ban azt mondja ki, hogy az eddigi közjegyzői
tanusítvány helyett, amellyel a Ht. 77.§-ában
a bontó oknak valóban fennállását kellett
igazolni, ezentúl helyhatósági bizonyítvány
is elegendő. Ezzel a rendelkezéssel az 1930:
XXXIV.t.c.56.§-a módosított, de csak a

hivatalos igazolvány kiállítójának személyét illetőleg, mert azoknak az adatoknak, amelyeknek eddig a közjegyzői tanusítványban kellett szerepelniük, ezzen túl a helyhatósági igazolványban kell, hogy előforduljanak. Szükséges, hogy a bizonyítványból megállapíthatók legyenek mindazok az adatok, amelyek a tényállás kiderítéséhez szükségesek. Tehát szerepelnie kell az elhagyás idejének, hogy milyen körülmények között történt az és azzal együtt az életközösség megszűnése. De nem maradhat ki belőle az sem, ha esetleg alperes az az alapon lépne fel, hogy a közös lakás elhagyására őt felperes kényszerítette és így szakadt meg az életközösség, hogy ezek is kiderüljenek a bizonyítványból, pl. hogy miben állt a kényszer. Ugyancsak a R. 1.§-a a Ht.77.§.b/pontjában említett és a házassági életközösség helyreállítására vonat-

kozó felhívásban szereplő egy éves határidőt három hónapra szállítja le. Ezzel az intézkedéssel a polgári perrendtartásról szóló 1911:I.t.c.649.§-a módosított.

A fentebb idézett R.3.§-a is kisebbfontosságú, amennyiben a Ht.99.§.utolsó bekezdésében eszközöl ugyancsak a határidőben változást. Eddig az ágytól és asztaltól való elválást a bíróság 6-12 hónapos időtartamra mondta ki. Ezt a határt szállította le a R.3.§-a, amely a két időpontot 3-6 hónapban állapította meg, amely időtartam csak a felek egyező kérelme esetében hosszabbítható és ismételtethető meg.

Ezen, inkább eljárásjogi változások mellett sokkal nagyobb fontosságúak az anyagi jogi rendelkezések. Ezeket a R.4-7§§-ban talál-

juk meg. Mintegybevezetője ezeknek a második paragrafusban eszközölt az a rendelkezés, hogy a R. hatálybalépése után a Ht. 85.§-ában foglaltakat a bontóper ítéletében kimondani nem lehet, ugyszintén hatályon kívül helyezte a Ht. 20.§-át is. Ezekszerint a jövőben a Ht. 76.§-a alapján házasságtörés miatt indított bontóper ítéletében a házasságtörő fél nem tiltatik el a házasságkötéstől azzal, akivel a házasságtörést elkövette, de ennek ellenére vétkesnek nyilvánittatik. Továbbfüzve pedig a gondolatsort, ennek a tilalomnak az ítéletből való kimaradása maga után vonja annak a szükségességét is, hogy a Ht. 20.§-a is érvénytelen legyen, mert az említett §. a fentebbi bontó ítéletet a házasságtörők között mint házassági tiltóakadályt tartja számon.

A Ht. abszolút bontóokai távolról

sem hasonlítanak a most alkotott új bontó-
okokhoz. Ilyenek eddig házassági jogunkban
ismeretlenek voltak. A 4.§-ban ugyanis azt
rendeli el a jogszabályalkotó, hogy a há-
zassági életközösség megszűnésétől eltelt
5 esztendő elegendő okot képez arra, hogy a
házasfelek bármelyike a házasság felbontá-
sát kérje. Ez a bontóok a házasfelek vét-
kességére való tekintet nélkül érvényesít-
hető és a felek akkor is jogosítva vannak a
keresetett megindítani, ha előzőleg már va-
lamilyen más alapon megindítottak bontóke-
resetet és azt a bíróság jogerősen elutasít-
totta. A 4.§. alapján indított peres eljárás-
ban a Ht. 81-85 és 98-102 §§-it, valamint a Pp.
654.§-át alkalmazni nem lehet, ugyszintén nem
lehet más bontóokot sem keresettel sem viszont-
keresettel érvényesíteni. Az ítéletben a vátkesség

kimondását mellőzni kell, a névviselés és nő-tartás, valamint a közös kiskorú gyermekek elhelyezése és tartása tárgyában pedig a Ht. 90 és 92-97 §§-ai megfelelő alkalmazásával minden körülménynek a figyelembe vételével a házasfeleknek mind a házasság fennállása alatt, mind pedig annak megszűnte után tanusított magatartásának beszámításával, a méltányosság szempontjai szerint, egyebekben azonban a vétkeesség kimondása nélkül határoz. A nő a perben akkor is érvényesítheti tartási igényre és névviselésre való jogát, ha a perben mint alperes szerepel, azaz a pert nem ő indította meg. Ilyen rendelkezés eddigi jogunkban ismeretlen volt, hasonlóképpen ismeretlen volt az, hogy a házasság felbontható anélkül is, hogy valamelyik házasfelet vétkesnek mondanák ki. A bontóok csupán az öt éves különélés ténye. Az alperest megillető védekezés

csak ennek az ellenkezőjének a bizonyítására korlátozódhat. Tehát alperes csak azt igyekezhetsen beigazolni, hogy még nem telt el öt év az életközösség megszűntetése óta, vagy hogy közben helyreállították az életközösséget és annak az újból való megszakítása óta még nem telt el az öt év stb. Felperes az öt éves különélés tényét a keresetlevélhez csatolandó helyhatósági bizonyítvánnyal igazolhatja, ha ezt elmulasztaná, vagy alperes ezzel szemben ellenbizonyítékokat hoz, akkor a bíróság a tényállás további felderítése végett bizonyítást rendel el. Ugyancsak elrendeli a bizonyítást a bíróság, ha az officialitás elvénél fogva azt szükségesnek tartja. Ez azonban csak arra terjedhet ki, hogy el telt-e az 5 esztendő anélkül, hogy a felek az életközösséget helyreállították volna.

A keresetlevélben a születési anyakönyvi kivonatok mellett csatolni kell a házassági anyakönyvi kivonatot, valamint az utolsó közös lakást igazoló helyhatósági bizonyítványt. Ez utóbbinak tartalmaznia kell a különélés igazolását is, ugyszintén az életközösség fennállása alatt született gyermekek életbenlétét, vagy esetleges elhalálozását is.

Az ezekre vonatkozó anyakönyvi kivonatok is csatolandók. Végül mellékelni kell az ügyvédi meghatalmazásokat és be kell venni a házasság felbontásának kérését. Az eljárás gyorsítása végett célszerű, ha felperes férj közli a keresetlevélben a névviselésre vonatkozó elhatározását és a nőtartásra irányuló szándékát, ugyanigy felperes nő ezekre való igényét.

Ezen a helyen szükséges meghatározni a házassági életközösség fogalmát. A köz-

felfogás által elfoga ott külső jelek a jogász szempontjából nem mindig elégségesek, de előfordulhat fordítva is. Az életközösségnek nem szükségképeni velejárója az együttlakás. Ez csak annak egyik része, amely azonban nem elengedhetetlen. Maga az életközösség sok komponensből áll, lelki, testi és vagyoni viszonyokra kiterjedő kapcsolat, amelyben az összetartozás és az érzelmek közösségének a tudata dominál. Jelenti az életközösség egymás megbecsülését, támogatását, egymás vagyoni érdekeinek elősegítését, egymás szüleivel való tiszteletteljes bánásmódot, a háztartás kiadásainak ellátását. Az ágy és az asztal közössége mindezeknek csak rendszerint külső megnyilvánulása, de fennállhat életközösség akkor is, ha a házastársak körülményeik miatt nem lak-

hatnak együtt. Amint a közös lakás nem nélkülözhetetlen ismerve az életközösségnek, ugyanugy nem az a nemi érintkezés sem, ha a többi tekintetben az életközösség fennforogni látszik. Birói gyakorlatunk e kérdés elbírálásánál arra az álláspontra helyezkedett, hogy ha a többi ismervek megtalálhatók, csak a nemi érintkezés hiányzik, az életközösség nem tekinthető megszkítottnak. Viszont a fentiekkel ellentétben a különélés és ezzel az életközösség megszűnése megállapítható, ha a házastársak közös lakásban laknak ugyan, de olyan tények forognak fenn, amelyekből bizonyíthatók, hogy a házaspár között megszünt minden benső kapcsolat. Főleg a mostani néhez időkben, amikor nem lehet lakáshoz jutni, a felek gyakrany kényszerítve vannak arra, hogy a szakítás után ugyanabban a lakásban

maradjanak. Ilynekor a különélést állító félnek kell bizonyítania, hogy az együttlakás ellenére sincsen meg közöttük az a kapcsolat, amelynek a házasság erkölcsi és jogi természetéből folyólag meg kellene lennie. Nem együttélés az sem, ha a felek pusztán kifelé, mások félrevezetése céljából tesznek úgy, mint ha az életközösség nem szakadt volna meg közöttük és ennek az érdekében együtt mutatkoznak nyilvános helyeken, miközben otthon, ahol tulajdonképpen kellene a házaséletet élniök, nem beszélnek egymással, nem étkeznek együtt, és semmi jele sincs annak, hogy ott házaspár él együtt. /Kuria III.109/1940./ A közöslakásból való eltávozás még nem jelent magábanvéve elhagyást, az így keletkezett különélés nem tekintetik jogi értelemben vett különélésnek. Ez csak abban az esetben állapitható meg, ha

a különélés és ezzel az életközösség megszakadása ennek az eltávozásnak a következménye.

A R. 4.§-án alapuló bontóper megindításának nem akadályozza az, hogy esetleg a keresetet benyújtó fél más alapon már perelt. És akkor a bíróság keresetét jogerősen elutasította. A jelen §. alapján indított bontóperben nem alkalmazható a Ht.81-85 és 98-102 §§-ai, valamint a Pp. 654.§-a. Ezek figyelembevételével a R. 4.§-án alapuló kereset megindíthatásának jogát nem enyészti el a házastárs vétke cselekményébe való beleegyezés, vagy az abban való részesség, ugyszintén annak megbicsátása sem, mivel jelen esetben a kereset egyetlen alapja az 5 éves különélés ténye és a vétkesség elvét a R. ugyis feladja. Ezek tehát sem mint alperesi kifogások, sem mint hi-

vataból konstatálandó körülmények figyelembe nem vehetők. Így az a kifogás, hogy a különélést a felek egyetértőleg valósították meg, vagy a szenvedő fél azt a másiknak megbocsátotta, a kereset ellen sikerrel nem hozható fel, mert az életközösséget nem állították helyre. A fentebbiek szerint a nemi érintkezés jelent ugyan megbocsátást de korántsem jelenti az életközösség helyreállítását. Így ha a nemi érintkezést nem követte a közös lakás felállítása vagy az életközösségnek más módon való visszaállítása, az magában véve szintén nem elegendő és nem alkalmazható eredményesen. Egyedül a nőtartás megállapításánál vehető tekintetbe. A Ht. 83.§-ában említett határidő, amely szerint a keresetet csak a bontóknak a tudomásulvételétől számított hat napon belül lehet megindítani, a R. 4.§-án alapuló peresetéknél nem alkalmazható, mivel itt nem egy-

szeri cselekmény, hanem a huzamos különélés mint folytatólagos magatartás képezi a bontóokot. Éppen ezen tulajdonsága miatt nem évülhet el a belőle származó kereshetőség joga. Ugyanigy nem alkalmazható a Ht. 84.§-a sem, amely a támogató bontókok érvényesítését szabályozza. Jelen esetben más bontókokot, mint a R.-ben említett, azaz az öt éves különélést alkalmazni nem lehet, tehát a támogató bontókok sem juthatnak szerephez. A Ht. 85.§-ában szabályozott vétkesség és viszontvétkesség kimondásának a jelen perben helye nincs. A Ht. hatályon kívül helyezett többi §§.-aim a következőket tartalmazzák:

a 98.§. szerint a bontóper tartama alatt az ágytól és asztaltól való különélést a házfelek valamelyikének a kérésére a bíróság elrendelni köteles, a 99.§. szerint a kibékités megkísérlése érdekében meghatározott időtartamra

elrendelhető. A 100.§. a különélés eltelte utáni eljárást szabályozza, a 102.§. pedig az ágytól-asztaltól való különélés elrendelése esetén ideiglenes intézkedések megtételére jogosítja fel a bírót, amely intézkedések a közös kiskorú gyermekek elhelyezésére azoknak, valamint a nőnek tartására és a nekik szükséges tárgyak kiadására vonatkoznak. A 98. és 99.§§. nagy jelentősége az, hogy a bíró csak abban az esetben állapíthat meg nőtartásdíjat, ha a különélést ezek alapján elrendelte. Ha ez nem történt meg, akkor a felek együttélésre vannak kötelezve és a férjnek természetben kell a családját eltartania. A tartás tehát csak akkor nyújtandó pénzben, ha a bíróság hivatkozott §-ok értelmében a különélést elrendelte. A R. 4.§-án alapuló perben a Ht. ezen rendelkezései nem alkalmazhatók, így sem ágytól-asz-

taltól való különélés, sem ideiglenes nőtartásdíj elrendelésének helye nincs. Ez azonban nem akadályozza a nőt abban, hogy erre vonatkozó igényét a bontópertől függetlenül a járásbiróságon külön perben meg ne próbálja érvényesíteni. Erre neki a Pp. 1.§-a ad lehetőséget. A Ht. 102.§-ában meghatározott intézkedések megtételére a bontóperre illetékes törvényszék hivatott, mivel azonban ezek a R. 4.§-a szerinti perben nem alkalmazhatók, így külön per keretében és nem a házassági perre illetékes bíróság előtt kell az erre vonatkozó igényt érvényesíteni. A rendelettel szintén hatályon kívül helyezett Pp. 654.§.-a az előzetes békéltetést írja elő. Ez rendkívül helyes intézkedés, mert az előzetes békéltetés kötelessége igen hálátlan valami volt, amennyiben igen ritka esetben vezetett eredményre. Különösen reménytelennek látszik annak megkísérlése a R.4.§-án alapu-

ló per esetében, ahol ha öt év nem volt elég ahhoz, hogy a felek az életközösséget annyira vissza állítsák, a bírónak a körülmények ismerete nélkül elmondott szép, de rendszeren sablonos szavai sem lesznek elegendők hozzá. Az öt éves különélés különben is illuzóriussá teszi az egész házasságot, amely már mondhatni csak nevében él, a valóságban pedig régen felbontódott. A R.eme intéukedései folytán a bíró quasi felesleges kötelesség gyakorlása alól mentesítettik. Mivel a békéltetést a R. eltörli, a kereset az első tárgyalásra, mint előkészítő eljárásra és érdemi tárgyalásra tűzhető ki.

A R.4.§-a szerinti perben a 4.bekezdés értelmében más bontó okot sem keresettel, sem viszontkeresettel érvényesíteni nem lehet.

Felperes a Ht.-ben alapuló keresetnél az eljárás során más bontóokra az első birói ítélet előtti tárgyalás berekesztéséig áttérhez. Ezt figyelembe véve a Ht.bontóokai miatt indított keresetben a jelen rendelet 4.§-a szerinti bontóokra az áttérés lehetséges. Ezen bontóok változtatásnak azonban csak az alsó bíróság előtt van helye, a tábla és a kuria előtt már nincs. Ha felperes a R.4.§-ára tér át ezzel egyidejűleg le kell mondania más bontóoknak az érvényesítéséről. A további eljárás pedig már ezen az alapon megy.

Ha azonban a Ht.alapján indított bontóperben alperes a vétkeességtől kíván megszabadulni és ezért a R.4.§-ára akar áttérni, akkor a helyzet megváltozik. Ha felperes ebbe az át-

térésbe nem hajlandó beleegyezni és ragaszkodik ahhoz, hogy eredeti keresete értelmében bontsák fel a házasságot, alperes pedig viszontkeresitileg nem kérheti a R.4.§-a szerint a házasság felbontását, ugy alperes nem részesülhet abban a kedvezményben, hogy a házasság a vétesség kimondása nélkül legyen felbontható és hogy ha alperes nő, akkor férje nevét viselhesse és tartási igényét érvényesíthesse. Ezért tehát alperesnek meg kell adni a jogot, hogy a R.4.§-a alapján viszontkeresetet indíthasson és így ne legyenek esélyei aránytalanul csekélyebbek és rosszabbak, mint felpereséi.

A nőt a perben megilleti a névviselésre és a tartási igény bejelentésére való lehetőség joga. Ezt akkor is érvényesítheti, ha a ke-

restet nem ő indította. Ezekben a kérdésekben a bíróság a Ht.90 és 92-97.§§.szerint dönt, azonban mindig a vétkesség kimondása nélkül. Ennek az elbirálása, és ha jogosnak látszik az összeg megállapítása igen bonyolult bizonyítási anyag összegyűjtése után esedékes. Ez természetesen a végítélet kimondását is késlelteti. Éppen ennek az elkerülése végett a kötelék kérdésében a Pp.690.§-ának segítségül vételével külön végítéletet mondanak ki. Ez nagyon helyes, mert a kötelék kérdésében való döntés független a névviselés kérdésétől. Ennek a vagyoni jogi kérdésnek a kötelék ügyében hozott ítélet jogerőre való emelkedése után kerül sorra a tárgyalása a felek valamelyikének kérésére. A Ht.-n alapuló bon-tópereknel a Pp.690.§-a nem alkalmazható, mert itt a köteléki kérdéssel egyidejűleg döntendő

el a vétkeesség is, amely szoros összefüggésben van a végleges nőtartásdíj ifényével és a névviseléshez való joggal.

A perköltségek fizetése a vétkeességhez igazodott. Ez természetesen megint csak a Ht.bon tóokain alapuló perekre vonatkozik. Ha a házasságot felperes keresete értelmében bontották fel, akkor a vétkesnek talált alperes fizette a perköltséget és a házasságvédő díját is. Ha viszont mindkét fél vétkesnek bizonyul, akkor fele-fele

arányban fizetnek. A R.4.§-án alapuló kereseteknél ez nem lehet irányadó, mert itt a vétkeesség nem játszik szerepet. Így ebben az esetben a Pp.általános rendelkezései mérvadók. Ezek szerint ha alperes az első tárgyaláson nem tesz ellenvést és elismeri az öt éves különélés tényét, ő a pernek nem lévén oka, hanem mind az ő, mind a házasságvédő költséget felperes fedezi.

Ha alperes nő és végleges nőtartási igényt érvényesít, a bíróság pedig felperes férjjet ennek fizetésére kötelei, akkor az ítélet a perköltségek kölcsönös megszüntetését állapítja meg, ha pedig a többletkiadás merül fel, részperköltséget állapít meg. Ha alperes eredményes védekezése folytán felperest a keresetével elutasítják, felperes fizet, míg ha alperes védekezése alaptalan volt és felperes keresete értelmében felbontják a házasságot, alperes tartozik az alaptalan védekezés következtében előállott felperesi kiadásokat és a házasságvédő díját megtéríteni.

A másik abszolút bontóokot a R.5.§-ában találjuk. Eszerint ha az egyik házaspár a házasság fennállása alatt keletkezett és már legalább három éve tartó, állandóan, vagy visszaesően jelentkező gyógyíthatatlan elmebetegségben szenved,

a másik fél ez okból kérheti a házasság felbontását. Nem illeti meg e jog azt a házastársat, aki maga okozta a másik házastárs elmebetegségét.

A kereset az elmebeteg házastárs törvényes képviselője ellen irányul. A R. az elmebeteg férj részére tartást állapít meg ugyanolyan szabályok szerint, mint a nő részére megállapítandó tartás esetében.

A bontóok fennforgását jelen esetben is a felperes tartozik bizonyítani. Ennek tárgyát képezi az elmebetegség mellett annak már legalább 3 év óta fennállása és az abból való kigyógyulás reménytelensége. Ezt vagy a gondnokság alá helyezés iratai, vagy valamilyen más hitelt érdemlő módon kell bizonyítani. Ha erre nincs mód, akkor orvosszakértő rendelendő ki és neki kell

megállapítani, hogy a bontóok valóban fennforognak-e vagy sem. A per alperese az elmebeteg házastárs törvényes képviselője lesz. Ha az elmebeteg már gondnokság alá helyeztetett, a gyámságról és gondnokságról szóló 1877:XX.t.c.28.§-a alapján, és ha a gondnok nem az egészséges házastárs, a kereset a kirendelt gondnok ellen indítandó. Ha azonban még nincs gondnokság alatt a beteg, úgy a felperesként fellépni kívánó házastárs fél kérésére a gyámhatóság ideiglenes gondnokot rendel ki. Ugyanigy ideiglenes gondnokot rendelnek ki, ha a betegnek az egészséges házastárs a gyámja, mert ebben az esetben a gyám és a gyámolt érdeke ütközik. Az ideiglenes gondnok hatásköre a Gyt.259.§-a szerint nem terjed ki a gondnokolt perbeli képviseletére, hanem csak személyi ügyekre és a vagyon feletti felügyeletre. A régi bi-

rói gyakorlat is erre az álláspontra helyezkedett /Kuria III.5591/1916./és az ideiglenes gondnok nem képviselhetette a gondnokoltat házassági per-
ügyben. Ezt a joggyakorlatot azonban később maga a Kuria változtatta meg, amennyiben egyik ítéletében azt mondja ki, hogy az ideiglenes gondnokot az árvaszék felhatalmazhatja a gondnokolt perbeli képviseletére. Eszerint tehát az ideiglenes gondnok is lehet a R.5.§-a szerinti bontóper alperese, de ehhez szükséges, hogy a gyámhatóság ehhez a perbeli képviselethez kifejezetten hozzájáruljon.

A férj tartási igény ilyen határozott formában sehol sincs kimondva eddigi házassági jogunkban. A R. a bontástkérő nővel szemben az elmebeteg férj tartási igényét állapíthatja meg. Ezt az eddigi birói gyakorlat alkalmazta ugyan és a vagyon-

talan, keresetképtel és önmagát eltartani nem tudó férj részére megállapított tartásdíjat, ha ennek fizetésére a nő képes volt. Ennek a birói gyakorlatnak megfelel a R.intézkedése. *ANP. 6-7*

A R. 6-7 §§. lehetővé teszik a házasságnak közös megegyezéssel való felbontását, ha annak megkötése óta legalább két esztendő eltelt. A házassági perre illetékes bíróságnál közös kérvényt kell benyújtani, amelyben a felbontásra irányuló megegyezés mellett be kell foglalni a névviselés és a nőtartás kérdését is. Ezen felül belevehető még más vagyoni természetű megegyezés is, egyéb azonban nem szerepelhet benne. A jelen §. szerint indított eljárásban a tárgyaláson a feleknek személyesen kell megjelenniök. A tár-

gyaláson felolvasandó a beadott közös kérvény, a felektől pedig meg kell kérdezni, hogy elhatározásukat jól meggondolták-e és ragaszkodnak-e hozzá. Ha a felek igenlő választ adnak és a kötelék kérdésében nem óhajtják módítani megegyezésüket, akkor a bíróság a tárgyalást elhalasztja legalább 30, de legfeljebb 60 napra. Az új tárgyaláson ugyanez az eljárás ismétlendő és ha a felek most is tartják megegyezésüket, a bíróság a házasságot ítélettel felbontja anélkül, hogy a vétkességet kimondaná. Egyéb kérdésekben is a felek megegyezésének megfelelően rendelkeznek. A feleket az eljárásban ügyvédek képviselik. A közös kérvényt a feleknek személyesen kell aláírni vagy kézjeggyel ellátni. Ezenfelül az ügyvédeknek is ellenjegyezniük kell. A megegyezés

magánokirat jellegével bir és mint ilyenek, két tanu aláírását is fel kell tüntetnie. Ezeknek a jelenlétében kell a házasfeleknek a kézjegyüket az okitaton elhelyezniök. A tanuk lehetnek az ellenjegyző ügyvédek is. A közös kérvényhez a házassági anyakönyvi kivonatok és az állampolgárság igazolása mellett csatolni kell a helyhatósági bizonyítványt az utólsó közös lakásról és az esetlegesen született gyermekekről. Végül igazolni kell a két év elteltét.

A közös kérvény alapján való házasságfelbontás esetében követendő eljárás nem per, hanem perenkivüli eljárás, amelyre azonban a házassági bontóperekre alkalmazott eljárás vonatkozik. Eltérés az, hogy itt sincs kibé-kéltetés, sem különélés elrendelése.

Előfordulhat az az eset, hogy a tárgyaláson a felek megegyezésüket megváltoztatni akarják. Ez a változtatás azonban csak a nőtartás és bizonyos vagyoni természetű ügyekre terjedhet ki. A névviselésben változtatni nem lehet.

A rendelet szövege szerint a házassági perre illetékes bíróság előtt folytatandó le a jelen paragrafus szerinti eljárás, amelyhez a közös kérvényt is be kell nyújtani. Az erre illetékes bíróság a legutólsó közös lakhely bírósága. Ez nem jelenti a legutólsó közös lakás helyét, mert az az eset is előfordulhat, hogy a felek már külön éltek, de ugyanabban a helyiségben így annak a bírósága illetékes az eljárás levezetésére. Ha az utólsó közös lakóhely esetleg külföldön volt, akkor úgy kell venni, mint ha az Budapest IV. kerületében lett volna. Az utolsó

közös lakóhely meghatározásánál nem vehető tekintetbe az, ha a felek esetleg nyaralás vagy más kirándulás, vagy rokoni látogatás miatt kifejezetten ideiglenes jelleggel laktak valahoz, ilyen kétejek esetében az utolsó közös hálószoba helye dönt.

A R.8.§-a az államügyésznek a Pp.644.§-ében lefektetett szereplését módosítja. A régi törvény szerint az akkor még királyi ügyész minden határnapról hivatalból értesítendő volt a feleknek szóló iratokat és határozatokat vele is közölni kellett. Ezt a kötelezettséget szüntette meg a R.8.§-a, amennyiben ezentúl csak akkor kell az ügyészt értesíteni, ha ezt ő kifejezetten kéri, vagy ha a felek vagy közülök valamelyik külföldi és nem magyar állampolgár. Ezekben az esetekben

is csak akkor kérheti ezt az ügyész a bíróságtól, ha a perben nem szerepel mint fél. Ez a rendelkezés nem érinti az ügyésznek a Te. 55.§-ában említett azon jogát, hogy az iratokat megtekintheti és a hozandó határozatokra nézve indítványokat tehet. Ezek mellett joga van még a házasság fel nem bontása érdekében bizonyítékokat összegyűjteni és felebbezni. Az ítélet azonban az ügyéssel ezen felebbviteli joga ellenére sem közlendő. Ezekután nyitva marad a kérdés, hogy az ügyész részére mikor veszi kezdetét a felebbviteli határidő, tekintve, hogy az ítéletet vele nem közlik. A rendelkezésnek eme hiányossága úgy küszöbölhető ki, hogy a Pp.399.§-át vesszük segítségül, amely szerint az ítéletet a kihirdetéssel közölttnek tekintjük és így az

ügyésznek rendelkezésére álló 15 napos felebbviteli határidő az ítélet kihirdetése napján kezdődik.

A háboru befejezése után hozott és a házassági jogot érintő rendelkezések közül emlétést érdemel még a 7600/1945.Me.sz. rendelet, amely a házasságkötés körül előfordult esetleges szabálytalanságok orvoslásával foglalkozik. Ez főleg az u.n. zsidótörvények ellenére létrejött házasságok kérdésével foglalkozik. Ezek szerint akkor, amikor a polgári tisztviselő előtt a házasságkötés bizonyos okok miatt nem volt megengedett és csak egyházi esküvel jött létre, ez ugy tekintendő, mint ha az anyakönyvvezető előtt kötöttet volna meg. Az ilyen házasság érvényes és az egyházi szertarás napjával az anyakönyvbe bejegyzendő. Ha a felek

valamelyike a rendelet hatálybalépése előtt érvényes polgári házasságot kötött, akkor ez a rendelkezés a megkötött polgári házasságot érvényesnek, az azt megelőző és a törvény szerint semmis egyházit pedig érvénytelennek tekinti. A Ht.123. §-a tiltja az egyházi házasságkötést akkor, ha a felek előzőleg nem kötöttek polgári tisztviselő előtt házasságot. Ilyen esetben az a lelkész, aki a polgári házasságkötés hiánya ellenére egyházilag összeadja a feleket, a hivatkozott törvénytörvényszakasz megsértése miatt bünvádi eljárás alá vonható. Ennek a bünvádi eljárás alá vonásnak a jelen esetben helye nincs, ugyszintén nem lehet megindítani ilyen eljárást azok ellen a személyek ellen sem, akik polgárilag összeadtak feleket, jóllehet erre joguk nem volt. Ezekben az esetek-

ben az illető személy úgy tekintetik, mint ha a polgári házasságkötésnél eljárni jogosult lett volna.

Az ujjitások kétségtelenül sok hasznos és nélkülözött intézkedést hoztak. Nem vitás, hogy az öt éves különélés magában véve elegendő ahhoz, hogy a házasság már inkább mint teher szerepeljen. Az ugyanis csaknem elképzelhetetlen, hogy az öt éve különélők között újra létrejöhessen olyan kapcsolat, olyan lelkeközösség, amely szükséges ahhoz, hogy a kapcsolat házasságnak nevezhető legyen. Maga a tény, hogy öt hosszú évig nem volt szükségük egymásra semmi féle tekintetben, önmagáért beszél, és indokolttá teszi annak a feltevését, hogy ami még köztük van, az minden lehet, csak házasság nem. Az új állapot tehát ebben a tekintetben helyesebb-

nek nevezhető. Ugyancsak helyesnek kell tartanunk azt az újabb intézkedést, hogy az elmebeteg házastárstól bizonyos feltételek fennforgása esetén szintén el lehet válni, helyesebben a vele való házasságot fel lehet bontani. Nem csak abban az esetben, ha az ember még fiatal, hanem mondhatni általánosan méltánytalan az, hogy az ember nem köthet újabb házasságot, mert valahol egy zárt intézetben van valaki, akivel ugyan egyszer hűséget esküdött, de akivel már évek óta nem élhet házasságot és nem remélheti, hogy a jövőben valaha is élhessen.

A közös megegyezéssel való házasság felbontásnak lehetővé tétele teljesen új képet ad házassági jogunknak. Ilyen még nem volt, amennyiben ezt nem tartották összeegyeztethetőnek a házasság erkölcsi természetével, pusztán olyan spe-

ciális esetekben nyílt erre lehetőség, amikor a felek valami más bontóok alapján akarták házasságukat felbontani, de ezt az okot nem akarták a nyilvánosság elé kitergegetni. Az erre vonatkozó megegyezés volt az egyetlen, amely a házassági bontóperben szerepelhetett. Az új rendelkezés két esztendő elteltét kívánja meg a házasság megkötése óta és csak annak eltelte után kérhető a házasság felbontása. Ennek ugyanis élegendőnek kell lennie ahhoz, hogy a két házaspár megismerje egymást és ha azt kell tapasztalniok, hogy nem illenek egymáshoz, ugyanugy szétválaszthassák utjaikat, amint azokat házasságukkal egymás mellé kötötték. A házasságot bontó okoknak és lehetőségeknek ilyen módon való szabályozása mindenképen helyesnek és ésszerűnek mondható, ellenük

semmiféle komoly kifogás nem hozható fel. Még az az ellenérv sem emelhető ellenük, hogy a házasság felbontása rendszerint hátrányos következményekkel jár a közös kiskoru gyermekekre nézve. Nem helytálló a kifogás az öt éves különélés esetében már csak azért sem, mert itt már nincs életközösség, a szó erkölcsi értelmében vett házasság. Ugyanigy nincs házasság az elmebeteg és az egészséges házastársak között sem, tehát egyik esetben sem látják a kiskoru gyermekek hátrányát a házasságnak jogilag való megszüntetésének. Ha pedig ebből a szempontból a közös megegyezéssel való házasság felbontás esetét nézzük, itt igazán ritka esetben fordul elő, hogy a házasság két éves tartama alatt született, tehát maximum 12-14 hónapos gyermek mellől válják el valamelyik házastárs. Külön érdeme a rendelkezésnek, hogy nem

ragaszkodik a vétkességnek minden esetben való kimondásához. Ezzel nem csak az eljárást könnyítette meg lényegesen, hanem megvalósított magasabb etikai szempontokat is, amennyiben ha pl. az öt éves különélést nézzük, itt lehet, hogy valamelyik fél vétkes a közösség megszűnésében, de ha az öt év kevés volt a másiknak ahhoz, hogy megbocsásson, vagy az életközösséget visszaállítsa, ezzel a passzivitással ő maga is mondhatni ugyanolyan vétkessé vált. A másik bontó ok az elmebetegség esetében természetesen nem lehet vétkességről beszélni.

A válás egyszerűbbé tétele tehát nagyon indokolt és emberi dolog. Amitől sokan féltek, nem következett be; nem emelkedett miatta lényegesen a válások száma, ezzel szemben tisztább

lett a helyzet. Többé sem a feleknek, sem az ügyvédeknek nem kell alakoskodniok és hazudniok, hanem őszinén és becsületesen járhatnak el ügyükben. S végül kikapcsolódott a bosszu lehetősége is azáltal, hogy öt évig tartó különélés után bárki felbonthatja házasságát a másik fél hozzájárulása nélkül is. Azelőtt igen sok volt az olyan eset, amikor az egyik fél úgy ált bosszut a másikon, hogy egy életen keresztül nem egyezett bele a válásba.

...

...

...

Stevan Jovanović